

**მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების
საგანმანათლებლო პროგრამა**

ზოგადი ინფორმაცია

პროგრამის სახელწოდება – ქართული ლიტერატურა (პროფესიული ცოდნა და ქართული ლიტერატურის სწავლების მეთოდოლოგია).

პროგრამის მოცულობა ECTS კრედიტებისა და საათების (საკონტაქტო და დამოუკიდებელი) რაოდენობის მითითებით – 4 კრედიტი (60 საკონტაქტო, 40 დამოუკიდებელი მუშაობის საათი, სულ: 100 საათი).

საკონტაქტო და დამოუკიდებელი მუშაობის საათების ზოგადი განმარტება.

საკონტაქტო საათში იგულისხმება ის დრო, რომელსაც მსმენელი უთმობს ლექციაზე, სემინარზე, კოლოკვიუმზე, პრეზენტაციაზე, პრაქტიკულ და ლაბორატორიულ მეცადინეობაზე და სხვ. დასწრებას.

დამოუკიდებელი მუშაობის საათი გულისხმობს მსმენელის მიერ ლექციაზე მოსმენილი მასალის დამოუკიდებლად დამუშავებას იმ ძირითადი ლიტერატურის გამოყენებით, რომელიც მითითებულია სასწავლო გეგმაში თითოეულ საკითხთან დაკავშირებით. დამოუკიდებელი მუშაობის საათებში გათვალისწინებულია ის დრო, რომელსაც უთმობს მსმენელი სემინარისთვის, კოლოკვიუმისთვის, საბოლოო გამოცდისთვის და სხვ. მზადებას, პრეზენტაციის, აკადემიური პორტფოლიოს, საშინაო დავალების, საცდელი გაკვეთილის და სხვ. მომზადებას.

პროგრამის ხანგრძლივობა – 13 დღე (სამიზნე ჯგუფის სურვილის მიხედვით: 1) ყოველ შაბათ-კვირას 7 კვირის განმავლობაში; 2) 13 დღე ინტენსიური მუშაობა.

პროგრამის განხორციელების ადგილი – სსიპ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, II კორპუსი, მისამართი: ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 3, III კორპუსი, მისამართი: ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 11, V კორპუსი, მისამართი: ი. ჭავჭავაძის გამზ. № 36.

პროგრამაში მონაწილეთა რაოდენობა – ჯგუფში მსმენელთა მაქსიმალური რაოდენობა: 15. ვინაიდან ინტენსიური სწავლების შემთხვევაში პროგრამის ასათვისებლად საკმარისია 13 დღე, ყოველ მეთოთხმეტე დღეს შესაძლებელია მივიღოთ მსმენელთა ახალი ნაკადი.

პროგრამის განხორციელებისთვის საჭირო ადამიანური რესურსების რაოდენობა – 2 მასწავლებელი.

პროგრამის ავტორი / ხელმძღვანელი (ფიზიკური ან/და იურიდიული პირი) – თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი ელისო კალანდარიშვილი.

პროგრამაში ჩართვის წინაპირობა და პროგრამის სამიზნე ჯგუფი – პროგრამაში ჩართვის წინაპირობა არის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლის დიპლომი. პროგრამის სამიზნე ჯგუფს წარმოადგენს ზემოთ აღნიშნული დიპლომის (ანუ განათლების) მქონე პირები, რომლებიც უკვე არიან ან მომავალში აპირებენ ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად (საბაზო და საშუალო საფეხური) მუშაობას.

პროგრამის ღირებულება – 160 ლარი.

პროგრამის შექმნავეების თარიღი – 2009 წლის იანვარი (პროგრამა დამტკიცებულია თსუ აკადემიური საბჭოს 2009 წლის 16 თებერვლის # 181 დადგენილებით) (იხ. დანართი II).

პროგრამის მოდიფიცირების თარიღი – 2009 წლის მარტი, თსუ რექტორის 2009 წლის 4 მარტის # 22/01-01 ბრძანების შესაბამისად (იხ. დანართი II).

პროგრამის შინაარსი

პროგრამის მიზნები და ამოცანები – პროგრამის მიზანია მასწავლებლებს გააცნოს ქართული ლიტერატურის სწავლების მეთოდები, მხატვრული ტექსტის ანალიზის უახლესი მიმართულებები, ინტერტექსტუალური და დისკურსიული აზროვნების უნარ-ჩვევათა ჩამოყალიბების თანამედროვე დასავლური ტენდენციები და ქართულ ნიადაგზე მათი დანერგვის შესაძლო გზები და საშუალებები. ყოველივე ეს მასწავლებელს ხელს შეუწყობს განიხილოს ქართული მწერლობა მსოფლიო ლიტერატურის კონტექსტში.

აღნიშნული პროგრამა გულისხმობს მასწავლებელთა პროფესიულ განვითარებას იმ მიზნით, რომ მათ სასწავლო პროცესი გაიაზრონ ახლებურად, წარმართონ იგი თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისად.

პროგრამის ამოცანებია:

- მასწავლებლისთვის ლიტერატურის სწავლების თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისი მეთოდების გაცნობა, გაანალიზება და პრაქტიკაში მათი დანერგვის გზების განსაზღვრა;
- თანამედროვე ლიტერატურათმცოდნეობითი ინფორმაციისა და თეორიული ტენდენციების ახლებური ასპექტების წარმოჩენა;
- ლიტერატურის სწავლებისას შედეგზე ორიენტირება, რაც მიიღწევა ტრადიციულ და თანამედროვე მეთოდურ მიმართულებათა ინტეგრირებით;
- შეფასების ახლებური სისტემების და მეთოდური თვალსაზრისით მათი მნიშვნელობის გაცნობა.

პროგრამის (მოსალოდნელი) შედეგები – პროგრამის გავლის შემდეგ მასწავლებლები:

- შეძლებენ მიღებული ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენებას, რაც განაპირობებს მაღალი დონის გაკვეთილების ჩატარებას.
- შეძენილი ცოდნის საფუძველზე ისინი ჩამოაყალიბებენ საკუთარ მოსაზრებებს და ლიტერატურათმცოდნეობის თეორიულ და პრაქტიკულ საკითხებს მარტივად და გასაგებად მიაწოდებენ მსმენელს.
- განუვითარდებათ მსჯელობისა და კამათის, დებატების გამართვის უნარ-ჩვევები, პრობლემური საკითხების კონკრეტულ სიტუაციასთან დაკავშირებისა და გადაწყვეტის, ამა თუ იმ მოვლენაზე სწორი და დროული რეაგირების უნარი. შეძლებენ მოსწავლეებში იმავე უნარ-ჩვევების გამომუშავებას ასაკის შესაბამისად.
- პროგრამის გავლის შემდეგ ისინი უფრო ადვილად მოიპოვებენ უახლეს თეორიულ და თვალსაჩინო მასალებს არა მხოლოდ ლიტერატურის, არამედ მომიჯნავე დისციპლინათა (თეოლოგია, კულტურა, ხელოვნება) სფეროდან, რაც საინტერესოს გახდის მათ გაკვეთილებს.
- პროგრამის გავლის შემდეგ მასწავლებლებს ეცოდინებათ შეფასების ახლებური სისტემები და ამ სისტემების მნიშვნელობა მეთოდური თვალსაზრისით.

პროგრამის სტრუქტურა და შინაარსი – პროგრამა მოიცავს სამ ძირითად თემას:

- ქართული ლიტერატურის სწავლების მეთოდთა და საჭირო უნარ-ჩვევათა გამომუშავება (32 საკონტაქტო საათი + 21 დამოუკიდებელი მუშაობის საათი = 53 საათი);
- ლიტერატურის სწავლების ინტერტექსტუალური და ინტერდისციპლინარული ასპექტები. კომუნიკაციური უნარების განვითარება (18 საკონტაქტო საათი + 12 დამოუკიდებელი მუშაობის საათი = 30 საათი);
- საცდელი გაკვეთილის დაგეგმვა, ჩატარება და მენეჯმენტი (10 საკონტაქტო საათი + 7 დამოუკიდებელი მუშაობის საათი = 17 საათი).

სწავლების მეთოდოლოგია: პროგრამის მსვლელობისას გამოყენებული იქნება სწავლების პროცესის აქტივიზაციის ხერხები და მეთოდები: ვერბალური (მონოლოგი, დიალოგი, დისკუსია), წიგნზე მუშაობის მეთოდი (დამოუკიდებელი და ახსნითი), პრაქტიკულ-ვარჯიშობითი (ე. წ. პრაქტიკული სავარჯიშოები), სწავლების დიდაქტიკური პრინციპები (მაგალითად, თვალსაჩინოების, ინდივიდუალური მიდგომის, სისტემატურობის და თანამიმდევრობის პრინციპები და სხვ.). ჩატარდება ინდივიდუალური კონსულტაციები. თითოეული მსმენელი მოამზადებს აკადემიურ პორტფოლიოს.

პროგრამის შინაარსი, ძირითადი თემები და საკითხები, მათი მოცულობა და დროში განაწილება მოცემულია სასწავლო გეგმაში.

სასწავლო გეგმა

	საკითხები	ლიტერატურა	საკონტ. საათები
თემა	ქართული ლიტერატურის სწავლების მეთოდთა (32 სთ.), საცდელი გაკვეთილი (1 სთ.)		33 საათი
1	❖ კურსის აღწერა; პროგრამის მიზნები, ამოცანები და შედეგები (დეტალური ანალიზი). ❖ სწავლებისა და სწავლის ახალი მიდგომები მასწავლებელთა პროფესიული განვითარებისთვის. (3 სთ. ლექცია / 1 სთ. დისკუსია). ტრენერი: ე. კალანდარიშვილი.	სწავლება და სწავლის ახალი მიდგომები. თბ. 2004, გვ. 17-22.	4 საათი
2	❖ სწავლების საშუალებათა ანალიზი. ადამიანური რესურსების მიზნობრივი გამოყენება. (2 სთ. ლექცია / 2 სთ. სემინარი). ტრენერები: ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).	საგანმანათლებლო რესურსების ეფექტიანი გამოყენება. თბ. 2005, გვ. 13-33.	4 საათი
3	❖ პროფესიული განვითარების გზების დასახვა. ეროვნული სასწავლო გეგმის ძირითადი პრინციპების ინტერპრეტაციის გზები. (3 სთ. ლექცია / 2 სთ. სემინარი). ტრენერები: ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).	ეროვნული სასწავლო გეგმის პირველი რედაქცია. თბ. 2004. საგანმანათლებლო რესურსების ეფექტიანი გამოყენება. თბ. 2005, გვ. 34-46.	5 საათი
4	❖ თანამედროვე ლიტერატურული თეორიები და მათი მეთოდოლოგიები. ❖ ლიტერატურის სწავლების ინტერტექსტუალური ასპექტები. მეთოდოლოგიური კონცეფციები და მიმდინარეობები. ტექსტის გაგებისა და ინტერპრეტაციის თეორია და პრაქტიკა. (3 სთ. ლექცია / 2 სთ. სემინარი). ტრენერები: ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).	ლიტერატურის თეორია, XX საუკუნის ძირითადი მეთოდოლოგიური კონცეფციები და მიმდინარეობები. თბ. 2008, გვ. 259-292, გვ. 57-71.	5 საათი
5	❖ მხატვრული ტექსტის გაგება და თვითგამოხატვა. მხატვრული	ა. ჭილაია, რ. ჭილაია.	5 საათი

	<p>ტექსტის ორგანიზაციული თავისებურება. ქართული ლიტერატურის ძირითადი ეტაპები. პერიოდიზაციის თანამედროვე თეორიები. (2 სთ. ლექცია / 2 სთ. სემინარი). 1 სთ. კოლოკვიუმი. ტრენერები: ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).</p>	<p>ლიტერატურათმცოდნეობის ცნებები . თბ. 1984, გვ. 10-12,23-25,102-103. ქართული მწერლობა. ტ. I, თბ. 1984.</p>	
6	<p>❖ ქართული სასულიერო მწერლობის სწავლების მეთოდოლოგიური საფუძვლები. შუა საუკუნეების ლიტერატურის სინკრეტიზმი და მონუმენტალიზმი “სახე-იდეისა” და “სახე-ხასიათის” ცნებები. (3 სთ. ლექცია / 2 სთ. სემინარი). ტრენერები: ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).</p>	<p>კ. კეკელიძე. ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია. ტ. I, 1980, გვ. 7-31.</p>	5 საათი
7	<p>❖ ქართული მწერლობა მსოფლიო ლიტერატურის კონტექსტში. ტიპოლოგიური მიმართულებები სემანტიკური განსაზღვრების ონტოლოგიური საფუძვლები. (2 სთ. ლექცია / 2 სთ. სემინარი). 1 სთ. საცდელი გაკვეთილების ჩატარება. ტრენერები: ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).</p>	<p>თანამედროვე საზღვარგარეთული ლიტერატურათმცოდნეობა. სჯანი, თბ. 2001, გვ. 16-40. ლიტერატურის თეორიისა და ესთეტიკის საკითხები. თბ. 1970, გვ. 18-35.</p>	5 საათი
თემა	კომუნიკაციური უნარები (18 სთ.), საცდელი გაკვეთილი (9 სთ.)		27 საათი
8	<p>❖ საჯარო გამოსვლის მომზადების სტრატეგიის გამოყენება ინტერ-ტექსტუალური და ინტერ-დისციპლინარული სწავლებისას. ზეპირმეტყველების ეფექტური გამოყენება. (2 სთ. ლექცია / 2 სთ. სემინარი). 1 სთ. კოლოკვიუმი. ტრენერები: ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).</p>	<p>ქართული ენა მეთოდოლოგიური კრებული. გვ. 15-124. თ. გოგიჩაიშვილი მოზარდის ფსიქოლოგია. გვ. 9-40.</p>	5 საათი

9	<p>❖ ჟანრის, ეპოქის და კულტურის, მხატვრული ტექსტის კომპოზიციური თავისებურებების, სტრუქტურული ელემენტების განსაზღვრა XX საუკუნის ლიტერატურული პროცესების გათვალისწინებით. ლიტერატურულ მიმდინარეობათა კონცეპტუალური ანალიზი. (ამ მასალის გამოყენებით კითხვის სტრატეგიების გამოყენება - ინფორმაციის მოძიება, მარკირების სისტემის გამოყენება). (2 სთ. ლექცია / 2 სთ. სემინარი). 2 სთ. საცდელი გაკვეთილის ჩატარება. ტრენერები: ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).</p>	<p>სწავლებისა და სწავლის ახალი მიდგომები. თბ. 2004. გვ. 4-5,12-26.</p>	6 საათი
10	<p>❖ წერის უნარ-ჩვევების განვითარება. ხერხები, მეთოდები, სტრატეგიები. შეცდომების გაანალიზება. ლიტერატურული ტექსტის წერითი ანალიზი. (2 სთ. ლექცია / 2 სთ. სემინარი). 2 სთ. საცდელი გაკვეთილის ჩატარება. ტრენერები: ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).</p>	<p>სწავლებისა და სწავლის ახალი მიდგომები. თბ. 2004. გვ. 7-8, 12- 14.</p>	6 საათი
11	<p>❖ უახლესი ლიტერატურული მიმდინარეობანი და მათი სწავლების მეთოდოლოგიური საფუძვლები (სიმბოლიზმი, იმპრესიონიზმი, ექსპრესიონალიზმი, ფუტურიზმი, პოსტმოდერნიზმი, სტრუქტურალიზმი). თანამედროვე მიმდინარეობისა და სტრატეგიების ანალიზი. (1 სთ. ლექცია / 1 სთ. სემინარი). 2 სთ. საცდელი გაკვეთილის ჩატარება. ტრენერები: ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).</p>	<p>ლიტერატურის თეორია. XX საუკუნის ძირითადი მეთოდოლოგიური კონცეფციები და მიმდინარეობები. თბ. 2008. გვ. 96-98, 101-114.</p>	4 საათი
12	<p>❖ შეფასების თანამედროვე სისტემები. ❖ შეფასების ტიპები.</p>	<p>ქართული ენა. მეთოდოლოგიური კრებული.</p>	4 საათი

	❖ მოსწავლეთა გამხნეება-სტიმულირება. (1 სთ. ლექცია / 3 სთ. საცდელი გაკვეთილის ჩატარება). ტრენერები: ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).	გვ. 321-335.	
13	❖ შემაჯამბელი გამოცდა – 2 სთ. ყველა ტრენერი.		2 სთ.
სულ:	60 საკონტაქტო საათი + 40 დამოუკიდებელი მუშაობის საათი = 100 საათი		

ძირითადი და დამატებითი ლიტერატურა:

1. სწავლებისა და სწავლის ახალი მიდგომები (სახელმძღვანელო მასწავლებელთათვის), თბ. 2004;
2. საგანმანათლებლო რესურსების ეფექტიანი გამოყენება, თბ. 2005;
3. ლიტერატურის თეორია: XX საუკუნის ძირითადი მეთოდოლოგიური კონცეფციები და მიმდინარეობები, თბ. 2008;
4. ა. ჭილაია, რ. ჭილაია, ლიტერატურათმცოდნეობითი ცნებები, თბ. 1984;
5. თანამედროვე საზღვარგარეთული ლიტერატურათმცოდნეობა, სჯანი, თბ. 2001;
6. ლიტერატურის თეორიისა და ესთეტიკის საკითხები, თბ. 1970;
7. თ. გოგიჩაიშვილი, სასკოლო ასაკის ფსიქოლოგია, თბ. 1970;
8. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, ტ. II, 1980; 1981;
9. ქართული მწერლობა, ტ. 1, თბ. 1964.

ტრენინგის ჩატარების გრაფიკი

დღე	საკითხი	საკონტაქტო საათები	ტრენერი/ტრენერები
I	კურსის აღწერა; პროგრამის მიზნები, ამოცანები და შედეგები (დეტალური ანალიზი). სწავლებისა და სწავლის ახალი მიდგომები მასწავლებელთა პროფესიული განვითარებისთვის.	3 სთ. ლექცია 1 სთ. დისკუსია 3 სთ. დამოუკ.	ე. კალანდარიშვილი.
II	სწავლების საშუალებათა ანალიზი. ადამიანური რესურსების მიზნობრივი გამოყენება. (2 სთ. ლექცია /2 სთ. სემინარი).	2 სთ. ლექცია 2 სთ. სემინარი 3 სთ. დამოუკ.	ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).
III	პროფესიული განვითარების გზების დასახვა. ეროვნული სასწავლო გეგმის ძირითადი პრინციპების ინტერპრეტაციის გზები.	3 სთ. ლექცია 2 სთ. სემინარი 3 სთ. დამოუკ.	ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).
IV	თანამედროვე ლიტერატურული თეორიები და მათი მეთოდოლოგიები. ლიტერატურის სწავლების ინტერტექსტუალური ასპექტები. მეთოდოლოგიური კონცეფციები და მიმდინარეობები. ტექსტის გაგებისა და ინტერპრეტაციის თეორია და პრაქტიკა.	3 სთ. ლექცია 2 სთ. სემინარი 3 სთ. დამოუკ.	ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).
V	მხატვრული ტექსტის გაგება და თვითგამოხატვა. მხატვრული ტექსტის ორგანიზაციული თავისებურება. ქართული ლიტერატურის ძირითადი ეტაპები. პერიოდიზაციის თანამედროვე თეორიები.	2 სთ. ლექცია 2 სთ. სემინარი 1 სთ. კოლოკვიუმი 3 სთ. დამოუკ.	ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).
VI	ქართული სასულიერო მწერლობის სწავლების მეთოდოლოგიური საფუძვლები. შუა საუკუნეების ლიტერატურის სინკრეტიზმი და მონუმენტალიზმი “სახე-იდებისა” და “სახე-ხასიათის” ცნებები.	3 სთ. ლექცია 2 სთ. სემინარი 3 სთ. დამოუკ.	ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).
VII	ქართული მწერლობა მსოფლიო ლიტერატურის კონტექსტში. ტიპოლოგიური მიმართულებები სემანტიკური განსაზღვრების	2 სთ. ლექცია 2 სთ. სემინარი 1 სთ. საცდელი გაკვეთილი	ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).

	ონტოლოგიური საფუძვლები.	5 სთ. დამოუკ.	
VIII	საჯარო გამოსვლის მომზადების სტრატეგიის გამოყენება ინტერ-ტექსტუალური და ინტერ-დისციპლინარული სწავლებისას. ზეპირმეტყველების ეფექტური გამოყენება.	2 სთ. ლექცია 2 სთ. სემინარი 1 სთ. კოლოკვიუმი 3 სთ. დამოუკ.	ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).
IX	ჟანრის, ეპოქის და კულტურის, მხატვრული ტექსტის კომპოზიციური თავისებურებების, სტრუქტურული ელემენტების განსაზღვრა XX საუკუნის ლიტერატურული პროცესების გათვალისწინებით. ლიტერატურულ მიმდინარეობათა კონცეპტუალური ანალიზი. (ამ მასალის გამოყენებით კითხვის სტრატეგიების გამოყენება - ინფორმაციის მოძიება, მარკირების სისტემის გამოყენება).	2 სთ. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. საცდელი გაკვეთილი 3 სთ. დამოუკ.	ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).
X	წერის უნარ-ჩვევების განვითარება. ხერხები, მეთოდები, სტრატეგიები. შეცდომების გაანალიზება. ლიტერატურული ტექსტის წერითი ანალიზი.	2 სთ. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. საცდელი გაკვეთილი 3 სთ. დამოუკ.	ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).
XI	უახლესი ლიტერატურული მიმდინარეობანი და მათი სწავლების მეთოდოლოგიური საფუძვლები (სიმბოლიზმი, იმპრესიონიზმი, ექსპრესიონალიზმი, ფუტურიზმი, პოსტმოდერნიზმი, სტრუქტურალიზმი). თანამედროვე მიმდინარეობისა და სტრატეგიების ანალიზი.	1 სთ. ლექცია 1 სთ. სემინარი 2 სთ. საცდელი გაკვეთილი 3 სთ. დამოუკ.	ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).
XII	შეფასების თანამედროვე სისტემები. შეფასების ტიპები. მოსწავლეთა გამხნევა-სტიმულირება.	1 სთ. ლექცია 3 სთ. საცდელი გაკვეთილი 5 სთ. დამოუკ.	ე. კალანდარიშვილი (ლექცია), ნ. ფრუიძე (სემინარი).
XIII	შემაჯამებელი გამოცდა – 2 სთ.	2 სთ.	ყველა ტრენერი.

სულ: 60 საკონტაქტო + 40 დამოუკიდებელი მუშაობის სთ. = 100 სთ. (4 კრედიტი).

ხარისხის უზრუნველყოფა

პროგრამის რაციონალური საფუძვლები – განათლების რეფორმის ფარგლებში შეიცვალა სკოლებში ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელთა მიმართ არსებული მოთხოვნები. თანამედროვე პედაგოგი აუცილებლად უნდა ფლობდეს გაკვეთილის ჩატარების ახლებურ მეთოდოლოგიას, რაც განაპირობებს წარმოდგენილი პროგრამის აქტუალობას.

პროგრამის განხორციელება ხელს შეუწყობს უნივერსიტეტის პროფესურას კიდევ უფრო გააღრმავოს კონტაქტები სკოლასთან, პედაგოგებთან, პოტენციურ დამსაქმებლებთან. სკოლის მასწავლებლის კვალიფიკაციის ამაღლება გამოიწვევს სკოლაში სწავლების ხარისხის ზრდას, მოსწავლის – მომავალი სტუდენტის – ინტელექტუალური დონის ამაღლებას, რაც დადებითად იმოქმედებს უნივერსიტეტში სწავლების პროცესზე. გარდა ამისა, პროგრამის განხორციელება დამატებითი შემოსავლის წყაროსაც წარმოადგენს.

ქართული ლიტერატურის მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის განხორციელებაში მონაწილეობენ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი ე. კალანდარიშვილი და ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი ნ. ფრუიძე, რომლებიც კარგად იცნობენ სასკოლო რეფორმის მოთხოვნებს და სკოლაში სწავლების თავისებურებებს. ასოც. პროფ. ე. კალანდარიშვილი 12 წლის მანძილზე იყო განათლების სამინისტროს ჟურნალ „სკოლა და ცხოვრების“ განყოფილების რედაქტორი. ორივე პედაგოგი წლების განმავლობაში ასწავლიდა ქართულ ენასა და ლიტერატურას ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში, ქართულ ენასა და ლიტერატურასთან დაკავშირებულ სასწავლო კურსებს სხვადასხვა უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში. ასოც. პროფ. ე. კალანდარიშვილს გავლილი აქვს „კაასუსის“ მიერ ორგანიზებული ტრენინგი: „წერა-კითხვა კრიტიკული აზროვნებისათვის“ (2002 წ.).

მონაწილეთა შეფასების სისტემა – მონაწილეთა შეფასებისას გამოიყენება შეფასების 100 ქულიანი, მრავალკომპონენტური სისტემა:

დასწრება – 10%

სასემინარო მუშაობა – 20% (რაც გულისხმობს შემდეგს: ა) თეორიული მასალის გადმოცემა-პრეზენტაციას და აკადემიური ჩანაწერების პორტფოლიოს – 10%; ბ) პრაქტიკული სავარჯიშოებისა და ტესტების მომზადებას – 10%).

შუალედური შეფასება (2 კოლოკვიუმი) – 20% (თითოეული კოლოკვიუმი ფასდება 10 ქულით).

გაკვეთილის მომზადება, ჩატარება და განხილვა – 20%

საბოლოო გამოცდა – 30%

სულ – 100 %

1. სასემინარო მუშაობა გულისხმობს შემდეგს:

ა) ლექციაზე მიწოდებული თეორიული მასალის გადმოცემა-პრეზენტაციას. მსმენელს ევალება აკადემიური პორტფოლიოს მომზადება დასახელებული ლიტერატურის მიხედვით. პორტფოლიო გულისხმობს შემდეგს: მასწავლებელს მოეთხოვება თითოეული თემის გავლის შემდეგ ორგვერდიანი აკადემიური ჩანაწერის შესრულება

და ტრენერისთვის გადაცემა. ტრენერი კომენტარებს გაუკეთებს აკადემიურ ჩანაწერებს და დაუბრუნებს მასწავლებელს. აკადემიური ჩანაწერების ერთობლიობა შეადგენს აკადემიურ პორტფოლიოს. სულ – მაქსიმუმ 10 ქულა.

ბ) პრაქტიკული მუშაობა გულისხმობს მასალის შესაბამისად პრაქტიკული სავარჯიშოების შესრულებასა და ტესტების მომზადებას. მსმენელებს მათი შესრულება მოეთხოვებათ თითქმის ყოველი მეცადინეობისათვის (კერძოდ, გამოკითხვის ეს ფორმა მე-2, მე-3, მე-4, მე-5, მე-6, მე-7, მე-8, მე-9, მე-10, მე-11 თემის ფარგლებშია გათვალისწინებული). სულ – მაქსიმუმ 10 ქულა.

2. შუალედური შეფასების (კოლოკვიუმის) დროს მსმენელს მოეთხოვება განვლილი მასალის ცოდნა და მისი წერილობით გადმოცემა. სულ – მაქსიმუმ 20 ქულა (თითოეული კოლოკვიუმი ფასდება 10 ქულით).

3. საცდელი გაკვეთილის მომზადება, ჩატარება. სულ – მაქსიმუმ 20 ქულა.

4. საბოლოო შეფასება მოხდება პროგრამის დასრულებისას ტესტური გამოკითხვის ფორმატით. ტესტში შეტანილი იქნება მთელი ის მასალა, რომელიც კურსის განმავლობაში იქნა მოსმენილი და დამუშავებული. საბოლოო გამოცდის მაქსიმალური ქულაა 30.

5. კოლოკვიუმებისა და საცდელი გაკვეთილების ჩატარების ვადები წარმოდგენილია სასწავლო გეგმაში.

კურსის დასრულებისთვის აუცილებელია საერთო შეფასების 61% დაგროვება.

სწავლისთვის აუცილებელი დამხმარე პირობები – ქართული ლიტერატურის მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის მსმენელები ისარგებლებენ თსუ საუნივერსიტეტო ბიბლიოთეკით, სადაც ინახება ყველა ის სახელმძღვანელო, რომელთა გამოყენებაც გათვალისწინებულია კურსით.

პროგრამის მსმენელები ისარგებლებენ აგრეთვე თსუ კომპიუტერული რესურს-ცენტრებით, UTP საკაბელო ინტერნეტ-კავშირით.

ლექციებზე გამოყენებული იქნება თვალსაჩინოება – სადემონსტრაციო ტექნოლოგიური საშუალებები (power point).

პროგრამის მონაწილეებს სახელმძღვანელოდ დაურიგდებათ ტრენერის მიერ მომზადებული მასალების ასლები.

პროგრამის მსმენელებს სისტემატურად ჩაუტარდებათ კონსულტაციები, სადაც მიიღებენ კვალიფიციურ პასუხს მათ მიერ დასმულ კითხვებზე, რომლებიც შეეხება როგორც პროფესიულ ცოდნას, ისე სწავლების მეთოდიკას.

სერტიფიკატის მინიჭების მოთხოვნები – კრედიტების შესაბამისი რაოდენობის დაგროვება. კრედიტის მინიჭების წინაპირობაა 61 ქულის დაგროვება.

იმ შემთხვევაში, თუ მასწავლებლის პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის მსმენელი ვერ შეძლებს შესაბამისი კრედიტების დაგროვებას, მას მიეცემა არა სერტიფიკატი, არამედ აკადემიური ცნობა, რომ აღნიშნული პროგრამა, ან მისი რომელიმე მოდული მოისმინა.

პროგრამის შეფასება – პროგრამის ხარისხის უზრუნველყოფისა და გაუმჯობესებისათვის გამოიყენება თვითშეფასებისა და ხარისხის გაუმჯობესების სტრატეგია, რომელიც გულისხმობს შემდეგ მექანიზმებსა და პროცედურებს:

ა) მასწავლებლის პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის შიდა საუნივერსიტეტო შეფასება თსუ ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის (ექსპერტების მიერ) სპეციალური ფორმისა და კრიტერიუმების მიხედვით, რომლებიც შემუშავებულია საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის 2008 წლის 19 სექტემბრის # 800 ბრძანების და სსიპ განათლების აკრედიტაციის ეროვნული ცენტრის მოთხოვნების თანახმად და რომელიც დამტკიცებულია თსუ აკადემიური საბჭოს # 175 დადგენილებით (იხ. დანართი III). აღნიშნული ფორმისა და კრიტერიუმების გაცნობა შესაძლებელია თსუ ვებ-გვერდზე (<http://www.tsu.ge/qa/doc/teacher-education-programs-evaluation.doc>);

ბ) მასწავლებლის პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის საჯარო განხილვა თსუ აკადემიური პერსონალის, მოწვეული ლექტორების, საქართველოს სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების მეცნიერ-თანამშრომლების, პოტენციური დამსაქმებლების, პროფესიული კავშირებისა და სამიზნე ჯგუფის წარმომადგენლების (ანუ სკოლის მასწავლებელთა) მონაწილეობით; საჯარო განხილვის დროს გამოთქმული შენიშვნების, მოსაზრებების, წინადადების გათვალისწინება პროგრამის შემუშავებისა და სრულყოფის პროცესში;

გ) მასწავლებლის პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის წარმოდგენისა და დამტკიცების პროცედურა, რომელიც დამტკიცებულია თსუ აკადემიური საბჭოს # 175 დადგენილებით (იხ. დანართი III); აღნიშნული პროცედურის გაცნობა შესაძლებელია თსუ ვებ-გვერდზე (<http://www.tsu.ge/qa/doc/teacher-education-program-procedure.doc>);

დ) მასწავლებლის პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის მსმენელთა გამოკითხვა პროგრამის დასრულების შემდეგ, ხოლო მსმენელების შენიშვნების გათვალისწინება პროგრამის ხარისხის გასაუმჯობესებლად. კითხვარი დამტკიცებულია თსუ აკადემიური საბჭოს # 175 დადგენილებით (იხ. დანართი III) და მისი გაცნობა შესაძლებელია თსუ ვებ-გვერდზე (<http://www.tsu.ge/qa/doc/teacher-education-kitxvari.doc>);

ე) მასწავლებლის პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის ლექციებზე (პრაქტიკუმებზე, სემინარებზე) სხვა კოლეგების დასწრება. ლექციის (პრაქტიკუმის, სემინარის) შეფასება გათვალისწინებულია საგანგებოდ შემუშავებული ფორმისა და კრიტერიუმების მიხედვით, რომელიც დამტკიცებულია თსუ აკადემიური საბჭოს # 175 დადგენილებით (იხ. დანართი III) და განთავსებულია თსუ ვებ-გვერდზე (<http://www.tsu.ge/qa/doc/teacher-education-kitxvari.doc>);

ვ) სერტიფიკატის გაცემა გათვალისწინებულია საგანგებოდ შემუშავებული წესის შესაბამისად, რომელიც დამტკიცებულია თსუ რექტორის 2008 წლის 19 დეკემბრის # 113/01-01 ბრძანებით „მასწავლებლის პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის გავლის დამადასტურებელი სერტიფიკატის დამზადების, აღრიცხვა-ანგარიშგების, შენახვისა და გაცემის წესისა და სერტიფიკატის ნიმუშის დამტკიცების შესახებ“; (იხ. დანართი VII).

ხარისხის უზრუნველყოფის ზემოთ მოყვანილი მექანიზმები და პროცედურები ეფუძნება საქართველოს კანონმდებლობას, თსუ წესდებას (იხ.: www.tsu.ge/docs/cesdeba.pdf, www.tsu.ge/docs/cesdebashi%20cvlileba-saministro.pdf), „ხარისხის უზრუნველყოფის სტანდარტებსა და სახელმძღვანელო პრინციპებს ევროპის უმაღლესი განათლების სივრცეში“, რომელიც მომზადებულია უმაღლეს განათლებაში ხარისხის უზრუნველყოფის ევროპული ასოციაციის (ENQA) მიერ (იხ.: www.tsu.ge/qa/doc/QA_geo.pdf).

პროგრამის განხორციელებისათვის საჭირო რესურსები

პროგრამის განხორციელებისათვის საჭირო ადამიანური რესურსები – მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის „ქართული ლიტერატურა (პროფესიული ცოდნა და ქართული ლიტერატურის სწავლების მეთოდიკა)“ განხორციელებაში მონაწილეობენ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარული ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი ე. კალანდარიშვილი და ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი ნ. ფრუიძე.

პროგრამის ხარისხის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებულ საორგანიზაციო საკითხებს აგვარებს ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის უფროსი და წევრი ქართული ფილოლოგიის მიმართულებით.

პროგრამის განმახორციელებელ პერსონალთან აკრედიტაციის მიღების შემდეგ გაფორმდება ხელშეკრულება, რომლითაც განისაზღვრება მათი სამუშაო დატვირთვა (საკონტაქტო საათები) და შესაბამისი ანაზღაურება. თსუ აკადემიურ პერსონალთან და მოწვეულ პედაგოგებთან გაფორმებული ხელშეკრულების ნიმუშები წარმოდგენილია დანართის სახით (იხ. დანართი VIII). მოწვეული პედაგოგების ანაზღაურების საკითხი რეგულირდება თსუ ადმინისტრაციის ხელმძღვანელის 2008 წლის 30 იანვრის # 12/02–01 და 2008 წლის 2 მაისის # 58/02–01 ბრძანებებით, რომლებიც ასევე მოცემულია დანართის სახით (იხ. დანართი IX).

პროგრამის განხორციელებაში მონაწილე პერსონალის მიმართ არსებული საკვალიფიკაციო მოთხოვნები განსაზღვრულია მასწავლებლის პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამების წარმოდგენისა და დამტკიცების პროცედურაში, აღნიშნული პროგრამების შეფასების ფორმასა და კრიტერიუმებში, რომლებიც დამტკიცებულია თსუ აკადემიური საბჭოს # 175 დადგენილებით (<http://www.tsu.ge/qa/doc/teacher-education-program-procedure.doc>, <http://www.tsu.ge/qa/doc/teacher-education-programs-evaluation.doc>) (იხ. დანართი III). კერძოდ, პროგრამის განხორციელებაში მონაწილე პერსონალის სამეცნიერო/აკადემიური ხარისხი, სწავლის, მუშაობის, სწავლებისა და კვლევის გამოცდილება უნდა შეესაბამებოდეს მასწავლებლის პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის მიზნებს.

პროგრამის განხორციელებისათვის საჭირო მატერიალურ-ტექნიკური რესურსები – ქართული ლიტერატურის მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამა განხორციელდება თსუ III და V კორპუსებში, კერძოდ, შემდეგ სასწავლო აუდიტორიებში (შენობა–ნაგებობებისა და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის ფლობის დამადასტურებელი დოკუმენტაციისთვის იხ. დანართი V):

მისამართი	კორპუსის #	აუდიტორიის #	ფართი
ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 36	თსუ V კორპუსი	115	30 მ ²
ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 36	თსუ V კორპუსი	121	30 მ ²
ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 36	თსუ V კორპუსი	208	50 მ ²
ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 36	თსუ V კორპუსი	220	50 მ ²
ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 36	თსუ V კორპუსი	224	30 მ ²
ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 36	თსუ V კორპუსი	232	43 მ ²
ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 36	თსუ V კორპუსი	313	108 მ ²
ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 36	თსუ V კორპუსი	318	27 მ ²
ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 11	თსუ III კორპუსი	110	43 მ ²
ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 11	თსუ III კორპუსი	204	66 მ ²
ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 11	თსუ III კორპუსი	215	38 მ ²

ქართული ლიტერატურის მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის მსმენელები ისარგებლებენ თსუ II კორპუსის კომპიუტერული რესურს-ცენტრით და საშუალება ექნებათ თავისუფლად გამოიყენონ ინტერნეტ-რესურსები პროფესიული განვითარების მიზნით:

მისამართი	კორპუსის #	რესურს-ცენტრში კომპიუტერების რაოდენობა
ი. ჭავჭავაძის გამზ. # 3	თსუ II კორპუსი	40

ლექციებზე გამოყენებული იქნება სადემონსტრაციო ტექნოლოგიური საშუალებები – პორტატული კომპიუტერი და პროექტორი.

ქართული ლიტერატურის მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამის მსმენელები ისარგებლებენ თსუ ბიბლიოთეკით, სადაც ინახება პროგრამით გათვალისწინებული ყველა სახელმძღვანელო:

მისამართი	ბიბლიოთეკის დასახელება	წიგნადი ფონდი
უნივერსიტეტის ქ. # 11	საუნივერსიტეტო ბიბლიოთეკა	4 291 941 წიგნი

პროგრამის განხორციელებისათვის საჭირო რესურსების შენარჩუნებისა და გაუმჯობესების სტრატეგია – 2007 წლის 19 მარტს თსუ აკადემიური საბჭოს # 14 დადგენილებით დამტკიცდა თსუ სტრატეგიული განვითარების გეგმა 2007–2010 სასწავლო წლებში (იხ.: <http://www.tsu.ge/news/acadc/dad14.asp>), რომელიც ითვალისწინებს შემდეგს:

მასწავლებელთა გადამზადების ცენტრის შექმნა;
 სასერტიფიკატო პროგრამების შემუშავება–დანერგვა;
 აკადემიური და ადმინისტრაციული პერსონალის კვალიფიკაციის სისტემატური ამაღლება;

თანამედროვე საინფორმაციო ტექნოლოგიების დანერგვა სწავლების, კვლევისა და ადმინისტრირების პროცესში;

საბიბლიოთეკო ფონდის განახლება;

მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის სრული რეაბილიტაცია.

თსუ სტრატეგიული განვითარების გეგმის ზემოთ აღნიშნული ამოცანების განსახორციელებლად, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში უკვე გადაიდგა შემდეგი ნაბიჯები:

ა) 2006–2008 წლებში, ანუ ინსტიტუციური აკრედიტაციის მინიჭებიდან დღემდე შეძენილია 1 200 კომპიუტერზე მეტი, რისი დამადასტურებელი დოკუმენტაციაც წარდგენილ იქნა სსიპ განათლების აკრედიტაციის ეროვნულ ცენტრში 2008 წლის 17 ნოემბერს, თვითშეფასების კითხვარის დანართის სახით.

ბ) დღეისათვის თსუ-ს ექვს ფაკულტეტს ემსახურება 26 კომპიუტერული ლაბორატორია და რესურს-ცენტრი.

გ) თსუ-ში ფუნქციონირებს: ცენტრალური საუნივერსიტეტო ბიბლიოთეკა, ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ილია ჭავჭავაძის სახელობის ბიბლიოთეკა, იურიდიული ფაკულტეტის ბიბლიოთეკა, ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის ბიბლიოთეკა, ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტის ბიბლიოთეკა, სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ბიბლიოთეკა, მედიცინის ფაკულტეტის ბიბლიოთეკა, ევროპული კვლევების ინტერფაკულტატური ბიბლიოთეკა, ეკონომიკის საერთაშორისო სკოლის ბიბლიოთეკა, ბრიტანეთის საბჭოს ბიბლიოთეკა.

დ) 2006–2008 წლებში, ანუ ინსტიტუციური აკრედიტაციის მინიჭებიდან დღემდე თსუ ბიბლიოთეკების წიგნად ფონდს დაემატა 755 998 სახელმძღვანელო, რისი დამადასტურებელი დოკუმენტაციაც წარდგენილ იქნა სსიპ განათლების აკრედიტაციის ეროვნულ ცენტრში 2008 წლის 17 ნოემბერს, თვითშეფასების კითხვარის დანართის სახით.

ე) ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტზე მოქმედებს ელექტრონული სწავლების სისტემა Moodle: <http://moodle.science.tsu.ge>. უახლოეს მომავალში იგეგმება მსგავსი სისტემის დანერგვა თსუ-ს სხვა ფაკულტეტებზეც.

ვ) ამჟამად მიმდინარეობს თსუ-ს პირველი და მეორე კორპუსის სრული რეაბილიტაცია, რომელსაც აფინანსებს ფონდი „ქართუ“. თსუ მეორე კორპუსში ცალკეული აუდიტორიების რეაბილიტაცია და სასწავლო ინვენტარით აღჭურვა ხდება საქართველოში აკრედიტებული დიპლომატიური წარმომადგენლობების მიერ. დაგეგმილია თსუ-ს მაღლივი კორპუსების ტერიტორიის კეთილმოწყობა და „ცოდნის ქალაქის“ მშენებლობა, რისთვისაც გათვალისწინებულია სხვადასხვა წყაროებიდან 250 მლნ. ლარის მობილიზება.

ზ) 2008 წლის 29 დეკემბერს თსუ წარმომადგენლობითმა საბჭომ დაამტკიცა თსუ შემდეგი ადმინისტრაციული სტრუქტურები: „საინფორმაციო ტექნოლოგიების

ცენტრი“, რომელიც მიზნად ისახავს თანამედროვე საინფორმაციო ტექნოლოგიების დანერგვას სწავლების, კვლევისა და ადმინისტრირების პროცესში და „აკადემიური განვითარებისა და უწყვეტი განათლების ცენტრი“, რომლის მიზანია: მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავებასა და ამოქმედებაზე ზრუნვა, სხვადასხვა სახის სასერტიფიკატო პროგრამების შემუშავება– დანერგვა, აკადემიური და ადმინისტრაციული პერსონალის კვალიფიკაციის სისტემატური ამაღლება და სხვ.